

Kommentarer til *Udredning og indsatser for børn og unge med sprogforstyrrelsen DLD – et inspirationskatalog målrettet logopæder og psykologer i PPR*

Social- og Boligstyrelsen har for nylig udgivet et inspirationskatalog om udredning og indsatser for børn og unge med DLD, målrettet logopæder og psykologer i PPR.

I ALF hilser vi kataloget velkommen. Det er positivt, at der er udarbejdet et materiale specifikt til de to faggrupper, som begge kan have en central rolle i arbejdet med børn og unge med DLD. Kataloget giver et godt afsæt for både monofaglige og tværfaglige drøftelser og kan være med til at understøtte en mere systematisk praksis omkring udredning og indsatser på DLD-området.

ALF har været repræsenteret i følgegruppen og har undervejs haft mulighed for at kommentere på udkast til kataloget. Vi vil gerne anerkende det omfattende arbejde, der ligger bag udgivelsen, og samtidig pege på en række faglige spørgsmål og opmærksomhedspunkter, som vi mener med fordel kan indgå i den videre dialog om kataloget og ved en eventuel senere revision.

Nedenfor følger vores kommentarer til de enkelte områder.

Autisme og DLD

I kataloget gengives følgende formulering fra ICD-11:

“An additional diagnosis of Developmental Language Disorder should not be assigned to individuals with Autism Spectrum Disorder based solely on pragmatic language impairment. However both diagnoses may be assigned if there are additional specific impairments in semantic, syntactic and phonological development” (side 10).

ALF finder det vigtigt at hæfte sig ved ordet *specific*. Formuleringen understreger, at pragmatiske vanskeligheder i sig selv ikke er tilstrækkelige til at stille en samtidig DLD-diagnose hos et barn med autisme. Der skal være yderligere vanskeligheder inden for eksempelvis semantik, syntaks eller fonologi. Denne præcisering kan efter vores vurdering være væsentlig i den differentialdiagnostiske vurdering.

Vi er samtidig opmærksomme på, at differentialdiagnostikken kan være kompleks, og at sproglige og kommunikative vanskeligheder hos børn med autisme kan have meget forskellige profiler. I sager, hvor der er tvivl om forståelsen af barnets vanskeligheder, anbefaler vi derfor et tæt tværfagligt samarbejde.

Vi henviser desuden til ALF's tidligere kommentar om betegnelser i relation til autisme og sprogforstyrrelser:

<https://alf.dk/2026/02/26/betegnelser-ift-autisme-og-sprogforstyrrelser/>

Tværfagligt samarbejde

I katalogets udredningsdel får den kognitive vurdering en fremtrædende placering og beskrives som en mulig indgang til vurderingen af DLD.

ALF finder det vigtigt at understrege, at behovet for tværfaglig inddragelse og rækkefølgen i udredningen bør bero på en konkret faglig vurdering af det enkelte barn. Barnets samlede situation, de fagprofessionelles observationer samt familiens og barnets eller den unges egne perspektiver bør indgå i vurderingen af, hvilke fagligheder der er relevante at inddrage.

Psykologisk vurdering kan være relevant i nogle sager, men efter vores opfattelse ikke som en generel forudsætning for udredning af DLD. Hvis kognitiv testning opfattes som et nødvendigt led i alle DLD-udredninger, kan det både skabe unødige flaskehalse og risikere at forsinke identifikation og relevante indsatser.

Logopæden bør naturligvis være opmærksom på, at et barn med mistanke om DLD også kan have andre vanskeligheder eller samtidige problemstillinger. Om der er behov for en psykologisk vurdering, bør imidlertid afgøres ud fra problemstillingen i den konkrete sag og i dialog mellem de relevante fagprofessionelle, barnet eller den unge og familien.

Det tværfaglige samarbejde i PPR omfatter desuden ofte flere fagligheder end logopæd og psykolog. I mange kommuner kan eksempelvis specialpædagogiske konsulenter bidrage med viden om pædagogiske og didaktiske tiltag, blandt andet ved vanskeligheder med eksekutive funktioner. Afhængigt af problemstillingen kan også læsevejledere, ordblindelærere, DSA-vejledere og andre relevante fagpersoner være væsentlige samarbejdspartnere.

Vi kunne derfor ønske, at katalogets beskrivelse af det tværfaglige samarbejde i endnu højere grad afspejler denne bredde.

Udredning

I inspirationskataloget nævnes konkrete psykologiske test såsom WISC og WPPSI, mens der ikke gives tilsvarende eksempler på logopædiske testredskaber.

Vi er opmærksomme på, at der findes mange forskellige logopædiske test, og at relevante redskaber kan ændre sig over tid. Det kunne alligevel være hjælpsomt for læseren, hvis kataloget enten gav eksempler på relevante standardiserede test eller tydeligere beskrev, hvilken rolle standardiseret testning kan spille som del af en samlet logopædisk vurdering. Eksempelvis vil CELF-4/CELF-5 i nogle sammenhænge kunne indgå som en del af et bredere testbatteri.

Kataloget indeholder en række forslag til undersøgelse af forskellige sproglige områder. Det er positivt, at der lægges op til en bred vurdering, men efter vores opfattelse er det samtidig vigtigt at tydeliggøre, hvordan information fra samtaler, observationer, dynamisk vurdering og andre kliniske metoder kan sammenholdes med relevante standardiserede mål. Ellers kan der være risiko for store forskelle i, hvordan den enkelte logopæd vurderer, om og i hvilket omfang et sprogligt område er vanskeligt for barnet.

Tiltag og indsatser

I afsnittet om indsatser er der et tydeligt fokus på barnets eller den unges egne indsigter, strategier og psykoedukation. Det ser vi som en væsentlig styrke ved kataloget, da dette område efter vores vurdering ikke altid har fået tilstrækkelig opmærksomhed i arbejdet med DLD. Det er ligeledes positivt, at indsatser rettet mod forældre og barnets omgivelser er medtaget.

Vi kunne samtidig ønske os en mere udfoldet beskrivelse af de specifikt logopædiske indsatser. Der henvises blandt andet til Shape Coding, Lexicon Pirate og narrativbaseret intervention, men metoderne beskrives kun kort. En mere uddybende præsentation af, hvilke sproglige områder de enkelte tilgange retter sig mod, hvilke børn de kan være relevante for, og hvilke overvejelser der kan ligge til grund for valg af metode, ville efter vores vurdering øge katalogets anvendelighed i logopædisk praksis.

På side 27 beskrives i modellen under den særlige indsats blandt andet rådgivning og vejledning til omgivelserne om individuelle behov. Her kunne der med fordel skabes større tydelighed om, hvad der forstås ved en særlig indsats.

I andre danske modeller, blandt andet materialer fra NVOL og EMU, bruges dette niveau typisk om mere målrettede og individuelt tilrettelagte indsatser for det enkelte barn. En sådan indsats kan gennemføres direkte af en logopæd, men den logopædiske indsats kan også være indirekte, eksempelvis gennem vejledning til de fagprofessionelle, der gennemfører den målrettede indsats i barnets hverdag.

I katalogets model er det efter vores opfattelse ikke helt tydeligt, om rådgivning og vejledning på dette niveau henviser til en sådan individuelt tilrettelagt indsats, eller om der også tænkes på mere generel vejledning om tilpasninger i den almene undervisning. En præcisering vil kunne gøre modellen lettere at anvende i praksis.

Kataloget nævner desuden, at børn og unge med DLD og samtidige læse- og skrivevanskeligheder erfaringsmæssigt kan have gavn af forskellige hjælpemidler. Her finder vi det vigtigt at fremhæve, at valg af hjælpemidler bør bero på en individuel vurdering af barnets samlede profil. Eksempelvis vil oplæsningsstøtte ikke nødvendigvis i sig selv afhjælpe vanskeligheder med læseforståelsen hos et barn med betydelige sprogforståelsesvanskeligheder.

Vi er meget positive over for, at kataloget også retter opmærksomheden mod overgangen fra folkeskole til ungdomsuddannelse og fremhæver betydningen af samarbejde med UU-

vejledningen, når det er relevant og muligt. Kontinuitet og overlevering af viden kan være særlig vigtig for unge med DLD.

Afdækningsskema – DLD-vurdering

Afsnittene om henholdsvis den logopædiske og den psykologiske vurdering (4.1 og 4.2) kan efter vores vurdering give anledning til tvivl om, hvorvidt vurderingerne forventes gennemført i en bestemt rækkefølge, og hvordan resultaterne fra de forskellige faglige vurderinger skal sammenholdes.

Vi henviser her til vores tidligere bemærkninger om tværfagligt samarbejde og finder det væsentligt, at organiseringen af udredningen tilpasses den konkrete problemstilling frem for at følge én fast rækkefølge.

ALF forholder sig ikke til indholdet af skemaet vedrørende den psykologiske vurdering, men har en række kommentarer til den logopædiske del.

Skemaet indeholder mange forslag til vurdering af forskellige sproglige områder og en række kort beskrevne strategier og indsatser. Flere af disse er imidlertid så kortfattede, at det kan være vanskeligt for den enkelte logopæd at omsætte dem direkte til praksis. Det gælder eksempelvis formuleringer om at arbejde med komplekse ord med lav billedlighed. Her kunne konkrete eksempler og henvisninger til relevante logopædiske metoder gøre materialet mere anvendeligt.

Vi ser desuden et behov for en tydeligere sammenhæng mellem de strategier og indsatser, der nævnes i afdækningsskemaet, og de indsatser, som beskrives i katalogets øvrige afsnit.

Ved receptive ordforrådsvanskeligheder nævnes eksempelvis arbejde med overbegreber. Det kan være en relevant tilgang, men der findes en bred vifte af metoder til arbejdet med ordforråd, hvoraf flere også omtales andre steder i kataloget. Det ville derfor styrke sammenhængen i materialet, hvis dette i højere grad blev afspejlet i afdækningsskemaet.

Enkelte strategier går igen flere steder i skemaet. Et eksempel er anbefalingen om at nedsætte taletempoet. Her er det uklart, om der henvises til barnet eller den unge med DLD eller til de personer, der kommunikerer med barnet. Vi kunne også ønske os en tydeligere begrundelse for denne anbefaling og, hvor det er muligt, en angivelse af det faglige eller forskningsmæssige grundlag.

Endelig er der enkelte steder uklarhed i terminologien. Eksempelvis anvendes betegnelsen *leksikale/grammatiske vanskeligheder*, mens der nedenfor henvises til ordforråd. Leksikale og grammatiske vanskeligheder vedrører forskellige sproglige områder, og det vil derfor efter vores opfattelse være mere præcist at adskille dem eller tydeliggøre, hvad den samlede kategori dækker over.

Tilsvarende anvendes kategorien *verbal produktion*, som kan forstås meget bredt og omfatte flere forskellige aspekter af det ekspressive sprog. En nærmere præcisering af, hvilke sproglige færdigheder der henvises til, vil gøre skemaet lettere at fortolke og anvende.

Afsluttende bemærkning

Samlet set ser ALF inspirationskataloget som et værdifuldt bidrag til at sætte yderligere fokus på DLD i PPR og til at understøtte faglige drøftelser om udredning og indsatser. Vi værdsætter, at Social- og Boligstyrelsen har prioriteret området, og at både logopædiske og psykologiske perspektiver er tænkt ind i materialet.

Vores kommentarer skal ses som et bidrag til den fortsatte faglige udvikling på området. Vi håber, at erfaringerne med kataloget og de faglige perspektiver, der kommer frem i takt med, at materialet anvendes i praksis, kan indgå ved en eventuel senere revision.